CZU: 343.62:342.7-053.2(478) **https://doi.org/10.59295/sum3(183)2025_24**

LEGEA NR. 292 DIN 13.12.2024 - O CONFIRMARE A TENDINȚELOR REPUBLICII MOLDOVA DE AJUSTARE A LEGISLAȚIEI LA STANDARDELE DE CALITATE

Dina VRABIE,
Universitatea de Stat din Moldova

Un stat care acționează în corespundere cu interesul viitoarei generații, își asigură o dezvoltare durabilă. La acest aspect își concentrează forțele statul Republica Moldova, în special prin reglementarea unor domenii lacunare. Fiind stat semnatar al Convenției de la Haga din 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii încă din anul 1998, Republica Moldova a întreprins primii pași fermi în direcția implementării prevederilor internaționale ale acesteia, în anul 2020, prin introducerea unei proceduri speciale în acest sens în Codul de procedură civilă al RM. Actualmente, avem în vigoare începând cu 01.01.2025 o Lege privind protecția specială a copiilor împotriva deplasării în străinătate sau reținerii ilicite, care precizează și completează normele existente referitoare la procedura de înapoiere a copilului în statul reședinței sale obișnuite, cât și la procedura de exercitare a dreptului de vizitare a copilului. Legea menționată necesită ajustări și modificări, pentru a asigura efectele benefice ale acesteia pe termen lung.

Cuvinte-cheie: *protecția drepturilor copilului, deplasare ilicită, reținere ilicită, înapoierea copilului, reședință obișnuită a copilului, interesul superior al copilului, drept de vizitare, drept privind încredințarea.*

THE LAW NO. 292 FROM 13.12.2024 - A CONFIRMATION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA TENDENCIES TO ADJUST THE LEGISLATION TO QUALITY STANDARDS

A state that acts in accordance with the interest of the future generation ensures sustainable development. The state of the Republic of Moldova concentrates its forces on this aspect, especially by regulating some lacunar areas. Being a signatory state of the 1980 Hague Convention on the civil aspects of international child abduction since 1998, the Republic of Moldova took the first firm steps towards the implementation of its international provisions in 2020 by introducing a special procedure in this regard in the Code of Civil Procedure of the Republic of Moldova. Currently, we have entered into force since 01.01.2025 a Law on the special protection of children against travel abroad or illegal detention, which specifies and completes the existing rules regarding the procedure for returning the child to the state of his habitual residence, as well as the procedure for exercising the right to visit the child. The law under review requires adjustments and changes to ensure its long-term beneficial effects.

Keywords: *the protection of child's rights, wrongful removal, wrongful retention, child return, child's habitual residence, child's best interest, visitation right, custody right*.

Introducere

Republica Moldova depune eforturi sesizabile pentru a-și ajusta legislația la standarde de calitate, și acest fenomen nu poate fi negat. Despre realizările statului în domeniul protecției drepturilor copilului vorbesc noile acte normative adoptate, cât și modificările operate la cele existente.

Comitetul Organizației Națiunilor Unite pentru Drepturile Copilului a venit de nenumărate ori cu Recomandări către statul Republica Moldova, în urma examinării rapoartelor periodice [1]. După examinarea celui de-al patrulea și celui de-al cincilea raport periodic combinat, au fost salutate progresele și au fost expuse câteva recomandări printre care, cea de a-și intensifica eforturile pentru a asigura integrarea în mod corespunzător a interesului superior al copilului, interpretat și aplicat în mod consecvent în toate procedurile și hotărârile legislative, administrative și judiciare, precum și în toate politicile, programele și proiectele care sunt relevante pentru copii și au impact asupra copiilor, inclusiv îngrijirea alternativă, adopția și justiția juvenilă. În acest sens, statul a fost încurajat să elaboreze proceduri și criterii de îndrumare a tuturor persoanelor responsabile relevante, pentru a stabili interesul superior al copilului în fiecare domeniu și a-l lua în

considerare în mod primordial. La fel, a fost recomandat ca statul să ia măsuri pentru a asigura adoptarea și implementarea eficientă a legislației care recunoaște dreptul copilului de a fi ascultat în procedurile juridice și administrative relevante, inclusiv prin crearea unor sisteme și/sau proceduri pentru respectarea acestui principiu de către asistenții sociali și instanțele de judecată.

Perfecționarea legislației în domeniul protecției drepturile copilului a reprezentat o preocupare evidentă a legiuitorului, care a pus accent sporit pe o categorie mai specifică a acestora, fiind vorba despre protecția împotriva unei deplasări sau reținere ilicite. Astfel, actualmente avem intrată în vigoare începând cu 1 ianuarie 2025, Legea nr. 292 privind protecția specială a copiilor împotriva deplasării în străinătate sau reținerii ilicite. Prin această lege, Guvernul și-a propus să consolideze protecția copiilor aflați în situații vulnerabile legate de dispute familiale și să asigure aplicarea normelor internaționale în acest sens [2].

Intervenind pentru a face claritate, menționăm că bazele reglementărilor ce privesc deplasarea sau reținerea ilicită a copilului le găsim în Convenția de la Haga din 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii. La fel, unele norme procedurale sunt prevăzute de Codul de procedură civilă al Republicii Moldova. Deși denumirea Convenției sus menționate operează cu termenul de „răpirea internațională de copii", aceasta reglementează doar aspectele civile ale acestui fenomen. În același timp, normele Codului de procedură civilă utilizează termenul de „procedură de înapoiere a copilului în statul reședinței sale obișnuite". Deducem astfel că, toate aceste exprimări au aceiași însemnătate și fac referire la o eventuală deplasare sau reținere ilicită.

Trebuie la fel să remarcăm faptul că, Convenția de la Haga din 1980 cuprinde prevederi cu referire la 2 proceduri distincte, dar care au tangență, fiind vorba despre: înapoierea copilului în statul reședinței sale obișnuite și exercitarea dreptului de vizitare a copilului. Legea nr. 292 privind protecția specială a copiilor împotriva deplasării în străinătate sau reținerii ilicite, nu conține în denumirea sa expres termeni referitori la exercitarea dreptului de vizitare, însă totuși are prevederi specifice la acest capitol, nemijlocit în textul legii.

Obiectul studiului respectiv îl reprezintă Legea privind protecția specială a copiilor împotriva deplasării în străinătate sau reținerii ilicite (*în continuare Legea nr. 292*) și prevederile novatorii ale acesteia, care sunt integrate în premieră în legislația Republicii Moldova. Toate aceste reglementări au fost concepute urmărind un singur scop nobil, cel de a proteja copilul împotriva unui disconfort sau chiar pericol de ordin psihic și/sau fizic și de a-i asigura respectarea interesului superior. De altfel, interesul superior al copilului este definit de legea menționată, ca reprezentând asigurarea condițiilor adecvate pentru creșterea și dezvoltarea armonioasă a copilului, ținând cont de particularitățile individuale ale personalității acestuia și de situația concretă în care acesta se află [3, art. 3]. La aspectul dat urmează să precizăm că, interesul copilului prevalează în raport cu interesele altor participanți la proces, inclusiv și în raport cu cele ale părinților. Părinții pot deghiza interesul său personal sub forma beneficiilor pentru copil, însă instanțele de judecată se ghidează în astfel de situații doar de normele legale, de faptul în ce măsură o decizie sau alta l-ar avantaja pe copil și de probele administrate. Se prezumă că în toate cauzele ce se referă la o deplasare sau reținere ilicită, în interesul superior al copilului este înapoierea acestuia în statul reședinței sale obișnuite, adică în statul de unde a fost deplasat. În cauzele ce se referă la exercitarea dreptului de vizitare, interesul superior al copilului este de a comunica și a păstra o legătură apropiată și cu celălalt părinte, cu care nu i-a fost stabilit domiciliul, dacă persoanele sunt divorțate sau nici nu s-au aflat într-o relație de căsătorie. Asigurarea exercitării dreptului de vizitare a copilului, permite interacțiunea copilului cu celălalt părinte, astfel încât ultimul este în drept să ia copilul pentru o perioadă de timp în alt stat decât cel al reședinței obișnuite a copilului. Acest lucru contribuie la dezvoltarea armonioasă a copilului.

Rezultate

Promovarea valorificării opiniei copilului poate fi dedusă din prevederile Legii anterior menționate. Astfel, în procesele de examinare a cazurilor privind înapoierea copilului în statul reședinței sale obișnuite, se va ține cont opinia, dorințele și de sentimentele copilului în funcție de vârsta lui și de capacitatea lui de înțelegere [3, art. 11 alin. (2)]. Observăm că Legea nr. 292 la art. 11 alin. (2) operează cu termenii de vârstă și capacitate de a înțelege atunci când se referă criteriile de valabilitate, sau altfel spus, condițiile necesar a fi întrunite pentru ca opinia copilului să fie luată în considerare. La art. 11 alin. (1), Legea nr. 292 prevede că

pe tot parcursul procedurii de înapoiere, autoritatea tutelară din raza teritorială a domiciliului copilului, este obligată să îi ofere informații și explicații clare și complete, potrivit vârstei și gradului său de maturitate, referitoare la etapa acestei proceduri [3, art. 11 alin. (1)]. Prin urmare, se observă o utilizare de noțiuni diferite cu aceeași însemnătate, chiar de textul unei singure legi. În aceeași ordine de idei, Legea nr. 370 privind drepturile copilului utilizează termenii de vârstă și grad de maturitate, aceștia fiind factorii care urmează a fi luați în calcul când se va aprecia relevanța opiniei copilului într-un caz ce îl privește[4, art. 15 alin. (1)]. Trebuie să menționăm că și Convenția cu privire la drepturile copilului din 1989 utilizează la fel termenul de ”grad de maturitate” [5, art. 12]. Am putea presupune că sensul termenilor de „capacitate de a înțelege” și „grad de maturitate” este identic, însă pentru claritate, precizie și previzibilitate ar fi corect utilizarea unui termen identic în toate actele normative ce se referă la drepturile copilului.

Se impune o precizare, astfel încât, vârsta reprezintă o anumită perioadă de timp scursă din momentul nașterii, care poate fi ușor identificată, pe când gradul de maturitate se dovedește a fi un element mult mai complicat și complex [6]. Legiuitorul ar fi fost în măsură să completeze această lacună a legislației și să indice câteva criterii în dependență de care se va stabili gradul de maturitate al copilului. Totuși, la momentul de față aceste norme care lipsesc creează dificultăți.

În același timp, făcând referire la importanța opiniei copilului în procesele privind înapoierea copilului în statul reședinței sale obișnuite, precum și în cauzele ce privesc exercitarea dreptului de vizitare a copilului, urmează să specificăm că o abatere în acest sens, ar fi în măsură să aducă atingere interesului superior al copilului. Legiuitorul urma să atragă o atenție mai sporită prevederilor referitoare la opinia copilului, indicând cazurile în care copilul nu va putea fi înapoiat, or opunerea copilului de a fi înapoiat reprezintă temei de refuz în înapoiere [7, art. 13].

Printre prevederile inovatorii ale Legii nr. 292 se numără și definirea termenilor de „deplasare ilicită” și „reținere ilicită”, noțiuni pe care nu le găsim nici în actele internaționale ce reglementează domeniul respectiv. Convenția de la Haga din 1980 specifică în ce condiții o „deplasare” sau „neînapoiere” se consideră a fi ilicită, însă nu le definește separat. Astfel, reieșind din prevederile art. 3 ale Legii nr. 292, *deplasarea ilicită reprezintă scoaterea copilului cu vârstă de până la 16 ani din statul în care își are reședința obișnuită, pentru o perioadă mai mare de 30 de zile, fără acordul scris, legalizat notarial al celuilalt reprezentant legal...*[3, art. 3]. Același articol definește și noțiunea de „reținere ilicită”, care presupune *neînapoierea copilului cu vârstă de până la 16 ani în statul în care își are reședința obișnuită, după o perioadă mai mare de 30 de zile, în cazul lipsei acordului scris, legalizat notarial al reprezentantului legal...* [3, art. 3]. Calificare acțiunii ca fiind o deplasare sau o reținere ilicită nu prezintă importanță atât de mult, nefiind capabilă să influențează asupra procedurii de înapoiere a copilului, însă prezintă interes din punct de vedere teoretic. Astfel, criteriile ce fac diferența dintre aceste două acțiuni ar ține de intenția inițială a părintelui responsabil de deplasare sau reținere, cât și de alți factori. Spre exemplu, în cazul în care copilul a părăsit teritoriul Republicii Moldova fiind însoțit de unul dintre părinți, pentru o perioadă de 4 luni, cu acordul scris al celuilalt reprezentantului legal, însă după expirarea celor 4 luni se refuză întoarcerea copilului în țară, acțiunile respective pot fi calificate drept o reținere ilicită.

Alta este situația în care urmează să demonstrăm că a avut loc o deplasare ilicită, căci în asemenea cazuri trebuie să se țină cont de intenția inițială a părintelui care fie a luat copilul pentru o perioadă de timp peste hotarele țării fără acordul celuilalt părinte, depășind termenul de 30 de zile, fie a avut un acord în acest sens, însă a depășit termenul indicat în acord. Dacă părintele inițial a intenționat să nu mai întoarcă copilul în țara reședinței sale obișnuite, atunci suntem în prezența unei deplasări ilicite. În acest sens, sunt relevante prevederile Legii cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova, conform cărora *în cazul în care minorul își stabilește domiciliul în străinătate, este necesar consimțământul, exprimat prin declarație, al ambilor părinți ale căror semnături se legalizează de notar sau de alte persoane abilitate prin lege cu astfel de funcție, iar în cazul altor reprezentanți legali – consimțământul acestora, exprimat prin decizia autorității tutelare teritoriale* [8, art. 1 alin. (4)]. Aceasta înseamnă că nici un copil a cărui reședința obișnuită se află pe teritoriul Republicii Moldova, nu poate dobândi o nouă reședință obișnuită, în lipsa acordului celuilalt părinte.

Faptul că un minor poate părăsi teritoriul Republicii Moldova fiind însoțit doar de un singur părinte este cunoscut și este prevăzut expres în Legea cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova, scopul

călătoriei însă trebuie să fie altul decât cel de a stabili domiciliul copilului în statul străin. Anterior, până la intrarea în vigoare a Legii nr. 292, se dovedea a fi neclar, cât timp trebuie să se scurgă din momentul traversării hotarelor, pentru ca o astfel de acțiune să fie calificată ca o deplasare sau reținere ilicită a copilului. Acest aspect genera și o tergiversare a cauzelor de acest tip, căci părintele ezita să se adreseze organelor competente cu o cerere de înapoiere a copilului, considerând că încă nu există temei în acest sens. Actualmente însă situația s-a schimbat odată cu intrarea în vigoare a Legii nr. 292, or scurgerea unui termen de 30 zile în cazul lipsei de acord, reprezintă temei de intentare a procedurii privind înapoierea. La fel și în cazul existenței acordului, depășirea termenului indicat în acesta, determină apariția dreptului de a solicita înapoierea copilului în statul reședinței sale obișnuite.

Referindu-ne la modul în care se depune cererea, putem remarca o precizare cu care a venit Legea nr. 292, astfel încât a prevăzut expres că persoana fizică, instituția, organismul sau autoritatea centrală din străinătate poate să sesizeze direct instanța de judecată competentă din Republica Moldova [3, art. 14 alin. (1)]. Acest lucru ar însemna că, adresarea în prealabil către autoritatea centrală a statului, nu este obligatorie. În această ordine de idei, trebuie să remarcăm rolul autorității centrale în acest tip de cauze, or conform art. 6 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 292: *pentru realizarea obiectivelor stipulate în Convenție, autoritatea centrală a Republicii Moldova întreprinde toate măsurile corespunzătoare: pentru a asigura înapoierea de bunăvoie a copilului sau a înlesni o soluție amiabilă, inclusiv prin mediere*. Încercările de a asigura înapoierea copilului de bunăvoie se pot solda cu succes, astfel încât, în unele cazuri ar fi posibilă excluderea adresării cu o cerere de înapoiere către instanțele judecată, ceea ce în rezultat ar fi în măsură să contribuie la garantarea celerității procesului.

O noutate absolută și necesară pentru legislația Republicii Moldova este reglementarea mai amănunțită, la art. 20 a Legii nr. 292, a căii de atac recurs. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova prevede doar că: *hotărârea judecătorească emisă pe marginea cererii privind înapoierea copilului în statul reşedinţei sale obişnuite sau privind exercitarea dreptului de vizitare a copilului poate fi atacată cu recurs* [9, art. 293[4], alin. (2)]. Această lacună nu putea rămâne neobservată, or lipsa reglementărilor referitoare la termenul de judecare a recursului, era capabilă să afecteze vădit celeritatea procesului. Actualmente, art. 20 al Legii nr. 292 prevede că hotărârea Curții de Apel poate fi atacată cu recurs în termen de 10 zile și în maxim 5 zile de la expirarea termenului de recurs, dosarul este înaintat Curții Supreme de Justiție [3. art. 20 alin. (3)]. Ulterior, Curtea Supremă de Justiție urmează să pronunțe o decizie asupra cauzei, în termen de cel mult 6 săptămâni, dacă nu intervin careva situații excepționale [3. art. 20 alin. (4)]. Respectiv, cumulativ, este nevoie de un termen de cel puțin 8 săptămâni, pentru judecarea cauzelor în ordine de recurs.

O altă novație normativă o reprezintă procedura care relaționează în mod direct cu cea privind înapoierea copilului, fiind vorba despre posibilitatea de a obține o hotărâre privind confirmarea deplasării sau reținerii ilicite. Prin urmare, în conformitate cu prevederile art. 23 ale Legii nr. 292, o autoritate administrativă sau judiciară a unui alt stat poate depune, prin intermediul autorității centrale a Republicii Moldova, o cerere, prin care să solicite confirmarea sau infirmarea faptului existenței unei deplasări sau rețineri ilicite cu încălcarea unui drept privind încredințarea. Cererea în cauză, va fi depusă de către autoritatea centrală la Curtea de Apel Chișinău [3, art. 23]. Este destul de bizar faptul că legiuitorul restricționează practic accesul direct al reclamantului la acest instrument. Norma respectivă indică expres subiecții care pot depune o asemenea cerere, fiind numite doar autoritatea administrativă sau judiciară. Acest aspect ridică semne de întrebare în primul rând datorită formulării articolului 15 din Convenția de la Haga din 1980, care prevede că autoritatea administrativă sau judiciară, înainte de a dispune înapoierea copilului, poate solicita reclamantului o hotărâre care să constate că deplasarea sau reținerea a fost ilicită în temeiul art. 3 din Convenție [7, art. 15]. Ar fi binevenit ca prevederile legale naționale să permită inclusiv și reclamantului să se adreseze cu o cerere privind confirmarea sau infirmarea existenței unei deplasări sau rețineri ilicite.

Printre punctele vulnerabile ale legii supuse cercetării, se mai numără și o neclaritate vădită, care reiese din prevederile art. 20 alin. (1) și alin. (3). Astfel, art. 20 alin. (1) al Legii nr. 292 stipulează că hotărârea Curții de Apel prin care se dispune înapoierea copilului, este executorie, iar alin. (3) al aceluiași articol stabilește că, recursul poate fi depus în 10 zile de la comunicare hotărârii Curții de Apel, acesta suspendând executarea hotărârii. Respectiv, apare o dilemă, dacă după pronunțarea hotărârii de către Curtea de Apel,

aceasta devine executorie, atunci persoana poate iniția procedura de executare, care în rezultat, urmează a fi suspendată cu desființarea tuturor acțiunilor întreprinse în acest sens, odată ce hotărârea va fi contestată cu recurs. Considerăm oportun ca hotărârea Curții de Apel să devină executorie doar după expirarea termenului de depunere a recursului, adică peste 10 zile după comunicarea hotărârii Curții de Apel.

Reiterând supremația interesului copilului, constatăm cu regret că legiuitorul moldav a omis de a menționa expres cazurile în care poate fi refuzată înapoierea copilului. Convenția de la Haga din 1980 prevede câteva excepții, care permit instanței de judecată să refuze înapoierea copilului, printre care:

1. a trecut un termen mai mare de 1 an de zile cu începere de la deplasare sau reținere ilicită și până la depunea cererii de înapoiere și se constată că copilul s-a integrat în noul mediu social [7, art. 12 alin. (2)];
2. persoana care avea în îngrijire copilul nu exercita efectiv dreptul privind încredințarea la data deplasării sau reținerii ilicite [7, art. 13 alin. (1) lit. a)];
3. persoana care avea în îngrijire copilul, a consimțit ulterior asupra deplasării sau reținerii ilicite [7, art. 13 alin. (1) lit. a)];
4. există un risc grav ca înapoierea copilului sa-l expună unui pericol fizic sau psihic sau ca în orice alt chip sa-l situeze într-o situație intolerabilă [7, art. 13 alin. (1) lit. b)];
5. copilul se împotrivește înapoierii sale și acesta a atins o vârstă sau o maturitate care face necesar să se țină seama de opinia sa [7, art. 13 alin. (2)].

Un alt neajuns major identificat, ține de lipsa definirii noțiunii de drept privind încredințare, de care legislația națională are nevoie stringentă. Dreptul privind încredințarea copilului urmează a fi interpretat prin prisma prevederilor naționale ale fiecărui stat membru al Convenției de la Haga din 1980. Anume din acest motiv, în lipsa prevederilor clare cu referire la definirea termenului de drept privind încredințarea copilului, pot apărea neclarități. De altfel, practica judiciară indică asupra unei lacune în acest sens, or unii judecători interpretează eronat prevederile legale naționale, atunci când urmează să stabilească cui îi aparținea dreptul privind încredințarea în momentul deplasării sau reținerii ilicite [10]. Cel puțin, legislația noastră națională are nevoie de a se indica expres că dreptul privind încredințarea include dreptul cu privire la îngrijirile cuvenite persoanei copilului și, îndeosebi, acela de a hotărî asupra locului reședinței sale [7, art. 5 lit. a)]. La fel, este necesar a se specifica că, deținerea dreptului privind încredințarea, poate să reiasă nu doar dintr-o hotărâre judecătorească, ci și în temeiul legii, dintr-o atribuire de plin drept sau dintr-un acord. Prin urmare, în conformitate cu prevederile Codului Familiei al RM, ambii părinți au drepturi egale în raport cu copilul [11, art. 58 alin. (1)], iar în temeiul Legii cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova, domiciliul copilului nu poate fi stabilit peste hotarele țării fără acordul ambilor părinți. În rezultat, concluzionăm că, odată ce nici un părinte nu este lipsit de drepturi părintești, ambii rămân a fi titulari ai răspunderii părintești care dețin dreptul privind încredințarea, indiferent de faptul că sunt împreună sau separați și indiferent de faptul cu cine a fost stabilit domiciliul copilului.

Nu poate fi trecut cu vederea și urmează a fi modificat art. 19 al Legii nr. 292, or formularea normelor din cadrul acestui articol denotă faptul că legiuitorul moldav consideră că competența poate aparține Republicii Moldova doar pentru simplul fapt că copilul se află pe teritoriul său. Reglementările articolului menționat sună în felul următor: *dacă instanța de judecată constată că deplasarea sau reținerea copilului pe teritoriul Republicii Moldova este ilicită în sensul articolului 3 din Convenție, aceasta dispune înapoierea copilului în statul în care acesta își are reședința obișnuită...* Conform normelor prevăzute de Regulamentul Bruxelles IIB, *în caz de deplasare sau de reținere ilicită a unui copil, instanțele din statul membru în care copilul își avea reședința obișnuită imediat înaintea deplasării sau a reținerii sale ilicite rămân competente până în momentul în care copilul dobândește o reședință obișnuită într-un alt stat membru* [12, art. 9]. Respectiv, competența aparține statului solicitant, din care a fost deplasat sau reținut copilul. Republica Moldova, în calitate de stat solicitat, nu poate examina o cauză și nici dispune înapoierea copilului pe teritoriul altui stat. În același timp, Republica Moldova este competentă de a dispune înapoierea pe teritoriul său a copilului ce a fost deplasat sau reținut ilicit pe teritoriul altui stat, în situațiile în care copilul își avea reședința obișnuită aici până la deplasare sau reținere ilicită.

Printre realizările Legii nr. 292 se numără indicarea măsurile de protecție ce pot fi dispuse de către instanța de judecată pe durata procesului, printre care: ridicarea actului de călătorie al copilului și interdicția

traversării hotarelor de către copil pentru o perioadă de timp. La fel, art. 19 alin. (3) al Legii menționate, enumeră măsurile ce pot fi dispuse de către instanța de judecată odată cu pronunțarea hotărârii de înapoiere, în special: predarea pașaportului sau actului de călătorie al copilului către reclamant; obligarea pârâtului de a contribui la eliberarea unui act de călătorie pentru copil, după caz; și autorizarea reclamantului de a prelua copilul în cazul refuzului de a-l preda benevol. Considerăm că lista măsurilor ce pot fi dispuse odată cu pronunțarea hotărârii de înapoiere ar putea fi extinsă. Astfel, legiuitorul ar putea indica posibilitatea urmării unui program de consiliere psihologică pentru copil, pentru a facilita apropierea copilului cu părintele reclamant, or în asemenea cauze, este posibilă pierderea legăturii dintre copil și părintele care solicită înapoierea. Anume din cauza îndepărtării copilului de părintele său, este posibil ca copilul să refuze înapoierea în statul reședinței sale obișnuite și să se opună. În aceeași ordine de idei, considerăm oportun ca legea să prevadă posibilitatea de a institui pentru reclamant unele cerințe, cum ar fi cea de a crea condiții favorabile de trai pentru copil în statul unde urmează a fi înapoiat, și nu în ultimul rând, de a oferi asigurări în unele cazuri, că copilul nu va fi separat de părintele de care a fost deplasat sau reținut ilicit, până când o instanță competentă nu se va pronunța asupra locului domiciliului copilului. În cazurile în care există însă deja pronunțată o hotărâre referitoare la stabilirea domiciliului copilului cu reclamantul, instanța care dispune înapoierea ar trebui să impună măsuri care ar exclude preluarea bruscă și traumatizantă a copilului de la pârât.

Legea nr. 292 din 13.12.2024 la fel conține reglementări inerente în domeniul dreptului de vizitare a copilului. Aceasta a specificat clar că, Curtea de Apel Chișinău poate pronunța o hotărâre privind încuviințarea scoaterii copilului de pe teritoriul Republicii Moldova pentru o perioadă scurtă de timp, în scopul exercitării dreptului de vizitare, doar cu condiția prezentării unor garanții privind înapoierea benevolă a copilului [3, art. 25]. Printre garanțiile necesare, legea enumeră doar una, fiind vorba despre depunerea unei cauțiuni în mărime de până la 50 000 lei, care se predă biroului executorului judecătoresc responsabil de executarea hotărârii.

Cu referire la procedura de exercitare a dreptului de vizitare, Legea nr. 292 prevede soluția pentru cazurile în care copilul refuză contactul cu persoana care solicită exercitarea acestui drept. Prin urmare, legiuitorul a stabilit că, în dependență de vârsta copilului, în asemenea situații există posibilitatea urmării unei program de consiliere psihologică, ce poate fi dispus prin hotărârea Curții de Apel Chișinău. Această măsură ar fi capabilă să înlăture obstacolele și distanța dintre copil și părinte.

Printre altele, legiuitorul a acordat atenție și securității copilului pe parcursul perioadei de aflarea a acestuia pe teritoriul altui stat în temeiul exercitării dreptului de vizitare. Astfel, în funcție de împrejurări, autoritatea centrală a Republicii Moldova, poate solicita autorității centrale sau altui organ din statul unde se află copilul, pe toată perioada exercitării dreptului de vizitare, să coopereze în scopul verificării condițiilor în care are loc vizitarea [3, art. 27].

Concluzii

În urma studiului efectuat, putem constata că, Legea nr. 292 privind protecția specială a copiilor împotriva deplasării în străinătate sau reținerii ilicite, urmează a fi cizelată pentru a corespunde realităților și necesităților sociale. Având un șir de norme valoroase în domeniul înapoierii și exercitării dreptului de vizitare, totuși au fost identificate carențe și lacune, care pe parcurs pot fi înlăturate prin modificări și completări legislative.

Propuneri

Fiind convinși de faptul că normele pe care le conține Legea nr. 292 vor contribui la facilitarea respectării interesului superior al copilului, venim totuși cu unele propuneri care ar completa normele inserate în textul acesteia. Astfel, considerăm oportun: indicarea expresă a cauzelor care permit instanței de judecată refuzul înapoierii copilului; definirea noțiunii de drept privind încredințarea; reglementarea posibilității reclamantului, ci nu doar autorității administrative sau judiciare, de a se adresa cu o cerere privind confirmarea existenței unei deplasări sau rețineri ilicite; modificarea prevederii ce prescrie că hotărârii Curții de Apel Chișinău este executorie, și indicarea faptului că aceasta devine executorie doar după expirarea termenului de depunere a recursului, din motiv că recursul suspendă executarea; completarea listei măsurilor

ce pot fi dispuse de instanța de judecată odată cu admiterea înapoierii copilului, printre care posibilitatea urmării unui program de consiliere psihologică de către copil, care ar permite identificarea și remedierea cauzele opunerii de a fi înapoiat; reglementarea expresă a posibilității și a termenului atacării cu recurs a hotărârii Curții de Apel Chișinău prin care se soluționează cererea privind exercitarea dreptului de vizitare a copilului; specificarea clară a faptului că Republica Moldova este competentă de a judeca cauza privind înapoierea copilului sau cea privind exercitarea dreptului de vizitare doar în cazul în care reședința obișnuită a copilului se află pe teritoriul acesteia. La fel, propunem ca Codul de executare al Republicii Moldova să fie completat cu prevederi speciale în domeniul înapoierii copilului în statul reședinței sale obișnuite și a exercitării dreptului de vizitare.

Bibliografie:

1. *Recomandările Comitetului ONU pentru drepturile copilului emise în cadrul examinării celui de-al patrulea și al cincilea raport periodic combinat*, Chișinău 2019, accesat la 30.01.2025. Disponibil pe: https://ombudsman.md/recomandarile-observatiile-finale-ale-comitetului-onu-pentru-drepturile-copilului-emise-in-cadrul-examinarii-celui-de-al-patrulea-si-al-cincilea-raport-periodic-combinat-2/
2. *Guvernul sporește protecția specială a copiilor împotriva deplasării în străinătate și reținerii ilici*te, accesat la 30.01.2025. Disponibil pe https://gov.md/ro/content/guvernul-sporeste-protectia-speciala-copiilor-impotriva-deplasarii-strainatate-si-retinerii
3. *Legea nr. 292 din 13.12.2024 privind protecția specială a copiilor împotriva deplasării în străinătate sau reținerii ilicite*, accesat la 30.01.2025. Disponibil pe https://monitorul.gov.md/ro/monitorul/view/pdf/3010/part/1#page=1;
4. *Legea nr. 370 din 30.11.2023 privind drepturile copilului*, accesat la 31.01.2025. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140710&lang=ro#
5. *Convenția privind drepturile copilului din 20.11.198*9, accesat la 31.01.2025. Disponibil: https://www.unicef.org/moldova/media/1401/file/Conventia-cu-privire-la-drepturile-copilului.pdf
6. VRABIE, D., *Opinia copilului în contextul procedurii de înapoiere sau exercitare a dreptului de vizitare a acestuia*, accesat la 31.01.2025. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/181-185_30.pdf
7. *Convenția de la Haga din 25.10.1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii,* accesat la 31.01.2025. Disponibil pe https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=118015&lang=ro
8. *Legea nr. 269 din 09.11.1994 cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova*, accesat la 31.01.2025. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131615&lang=ro#
9. *Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225 din 30.05.2003*, accesat la 03.02.2025. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=146156&lang=ro
10. *Hotărârea Judecătorie Chișinău sediul Centru din 08.07.2019*, accesat la 05.02.2025. Disponibil: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2573c7d7-844d-4a86-90be-aaf3f6ee671f
11. *Codul Familiei al RM din 26.10.2000*, accesat la 05.02.2025. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112685&lang=ro
12. *Regulamentul (UE) 2019/1111 al Consiliului din 25 iunie 2019 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești și privind răpirea internațională de copii (reformare)*, accesat la 06.02.2025. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019R1111

Date despre autor:
***Dina VRABIE*,** doctorand Universitatea de Stat din Moldova.
ORCID: 0009-0009-4486-4728
E-mail: vrabiedina1993@gmail.com

Prezentat: 17.03.2025